

Етнополітичний конфлікт (гібридна війна на Сході України) як наслідок регіональної етнонаціональної політики

Стелас АСЛАНОВ,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології
Ужгородського національного університету

Передумовою та однією з причин анексії Криму і нинішньої війни на Сході України автор вважає прорахунки в етнонаціональній політиці, котра хоча й проводилася, однак протягом усіх років незалежності натикалася на перешкоди і не відповідала загрозам та чітким проявам дезінтеграційних тенденцій. Автор розглядає гібридну війну з боку РФ проти України як апробацію «новітнього механізму» дезінтеграції незалежної держави через інформаційну атаку і пропаганду, шантаж федералізацією, провокування сепаратизму та підтримку тероризму, а також окупацію частини території суверенної країни.

Ключові слова: етнополітика, національна безпека, національні меншини, регіональна етнополітика, територіальна цілісність, гібридна війна, дестабілізація.

Этнополитический конфликт (гибридная война на Востоке Украины)
как следствие региональной этнонациональной политики

Стелас АСЛАНОВ, кандидат политических наук, доцент кафедры политологии Ужгородского национального университета

Предпосылкой и одной из причин аннексии Крыма и нынешней войны на Востоке Украины автор считает просчеты в этнонациональной политике, которая хотя и проводилась, однако на протяжении всех лет независимости наталкивалась на препятствия и не отвечала угрозам и четким проявлениям дезинтеграционных тенденций. Автор рассматривает гибридную войну со стороны РФ против Украины как апробацию «новейшего механизма» дезинтеграции независимого государства через информационную атаку и пропаганду, шантаж федерализацией, провоцирование сепаратизма и поддержку терроризма, а также оккупацию части территории суверенной страны.

Ключевые слова: этнополитика, национальная безопасность, национальные меньшинства, региональная этнополитика, территориальная целостность, гибридная война, дестабилизация.

Ethnic political conflict (hybrid war in the East of Ukraine) as a result of
regional ethnic national policy

Stelias ASLANOV, Candidate of Political Sciences, Docent of Political Studies Department of Uzhhorod National University

The author considers that the pre-condition and one of the reasons for the annexation of Crimea and present war in the East of Ukraine are the misjudgment in ethnic national policy which was conducted, though, but during all years of independence faced obstacles and did not respond to threats and clear displays of disintegration tendencies.

The author reviews the hybrid war from the side of the RF against Ukraine as an approbation of 'the newest mechanism' of disintegration of the independent state through the informative attack and

propaganda, blackmail of federalization, provocation of separatism, and support of terrorism, and also occupation of part of the territory of the sovereign country.

Keywords: ethnic policy, national security, ethnic minorities, regional ethnic policy, territorial integrity, hybrid war, destabilization.

Забезпечення етнополітичної безпеки держави неможливе без досягнення етнополітичної стабільності. Адже захищеність будь-якої соціально-політичної системи, зокрема й етнополітичної, істотно ускладнюється чи унеможливується тоді, коли вона перебуває в нестабільному, розбалансованому стані. Про це свідчать політичні події 2014 року в Україні. Спроби придушення та контролю протестного руху, в тому числі за допомогою прийняття антидемократичного законодавства, несумісного з реалізацією громадянами України демократичних свобод, гарантованих Конституцією України, призвели до масштабного конфлікту між владою та протестно налаштованими громадянами, дестабілізації суспільно-політичної ситуації.

Порушення суверенітету України в етнополітичній сфері з боку численних національних меншин сусідніх держав зауважувалися й раніше. Зазвичай у регіонах проживання цих національних меншин проводилася регіональна етнонаціональна політика, відмінна від загальнонаціональної. Ця проблема стосувалася таких етнополітично нестабільних регіонів України, як Автономна Республіка Крим з домінуванням російської національної меншини (58,5%), Чернівецької та Закарпатської областей з домінуванням румунської (12,5%) та угорської меншини (12,1%) відповідно. Росія та Румунія тривалий час практикували спрощену процедуру надання громадянства для представників своїх національних меншин в Україні.

Фінансова, організаційна, інформаційна підтримка цих національних меншин не лише йшла на підтримку етнокультурного середовища, а й живила дезінтеграційні тенденції та прояви сепаратизму.

Представники російської національної меншини та їхні організації в АРК неодноразово вимагали приєднання Криму до Росії. Однак в Україні навіть не здогадувалися про справжні масштаби проблеми, зокрема поширення подвійного громадянства, забороненого українським законодавством. Як довела згодом анексія Криму, така етнополітична діяльність РФ здійснювалася під виглядом захисту етнокультурних прав національних меншин, маючи на меті дестабілізацію етнополітичної ситуації в регіоні, тобто дезінтеграцію України.

Дезінтеграція найчастіше призводить до скорочення контактів, послаблення взаємозв'язків та взаємодій між складовими системи (політичної нації, суспільства, держави, міждержавного утворення), а також занепаду діяльності спільних координаційних інститутів [1]. А це неминуче погіршує становище складових колишньої цілісної етнополітичної системи. Така ситуація спостерігалася після розпаду Радянського Союзу, коли союзні республіки ще тривалий час не могли сформувати цілісної системи господарства й управління, що позначилося на рівні життя населення. Невдоволення та ностальгія за Радянським Союзом превалювала у настроях населення колишніх республік.

В Україні ці показники залишалися високими навіть через 20 років після дезінтеграції СРСР. Приміром, згідно з опитуванням Інституту соціології НАН України у квітні 2010-го 63,4% респондентів в Украї-

ні схвалювали відтворення союзу України, Росії й Білорусії, 26,6% – були проти. За даними соціологічної групи «Рейтинг», 46% українців шкодували за СРСР, 36% – ні. Опитування 2014-го показало, що жалкують за приводу розпаду СРСР лише 33% респондентів, а 49% – ні. Відтак, з 2010 року кількість тих, хто відчував ностальгію за СРСР, зменшилася майже у півтора рази. Соціологи ці показники прокоментували не так позитивними зрушеннями в Україні, як демографічними змінами, оскільки прихильниками СРСР є переважно люди похилого віку [2].

Саме ностальгійні настрої за Радянським Союзом використала Російська Федерація під час анексії Кримського півострова, пришвидшивши цим етнополітичну дезінтеграцію України, оскільки частка тих, хто шкодує про дезінтеграцію СРСР, в Криму лишалася найвищою в Україні й соціологічно завжди становила більшість населення півострова. Возз'єднання Криму з Росією спочатку сприймалося як перспектива відновлення радянського рівня життя. За такої ситуації було реалізовано сценарій практично безкровної окупації півострова та приєднання його до Російської Федерації через порушення територіальної цілісності України, уведення військ та проведення нелегітимного референдуму.

Наразі Крим та місто федерального значення Севастополь входять до складу РФ на правах нових адміністративних суб'єктів. Анексії Криму не визнають ані Україна, ані міжнародна спільнота: офіційно півострів має статус тимчасово окупованої території. Але за певних умов дезінтеграція може стати незворотною і набути своєї крайньої форми – сепаратизму, тобто перетворитися на один із різновидів націоналістичного руху, який має на меті створення самостійної держави [1]. Однак здійснювана окупація Криму не передбачала створення окремого державного суб'єкта. А очікування більшості кримчан щодо підвищення рівня життя не виправдалися. Відокремлення півострова від України, міжнародні санкції та відсутність наземного сполучення з Російською Федерацією лише істотно погіршили становище мешканців півострова. Та окупація й анексія Криму стали першим етапом дезінтеграції України. Так званий кримський сценарій намагалися відтворити в східних та південних областях держави. За підтримки проросійськи налаштованих громадян, представників місцевої влади та правоохоронних органів диверсійні групи захоплювали адміністративні будівлі в багатьох містах Луганської та Донецької областей. Тоді ж сепаратисти оголосили про невизнання центральної влади та створення Луганської та Донецької республік. Спроби відтворити схожий сценарій в інших областях Сходу та Півдня України наразилися на опір місцевих громадян та проукраїнських активістів, а також на спротив української армії. Згодом самопроголошені «ЛНР» та «ДНР» за вже відпрацьованим у Криму сценарієм провели місцеві референдуми про відокремлення з подальшим приєднанням до РФ. Усе це супроводжувалося інформаційним тиском з боку Росії.

Події 2014 року в Україні дістали назву гібридної війни, яка передбачає поєднання принципово

різних типів і способів ведення війни: 1) класичних (із військовими в уніформах, військовою технікою); 2) нерегулярних збройних формувань (повстанців, терористів, партизанів); 3) інформаційної війни (дезінформації, пропаганди, перекручування фактів тощо).

Терміном «гібридна війна» послуговувався у своєму дослідженні «Конфлікт у XXI столітті. Повстання гібридних воєн» Ф. Хоффман, розуміючи його як комбіноване використання ворогом дозволеної зброї, партизанської війни, тероризму, сепаратизму, злочинної поведінки та пропаганди для досягнення політичних цілей [4]. На таку схему ведення війни надзвичайно складно відреагувати відразу, адже регулярні війська ворога не перетинають кордони незалежної держави. Замість цього відбувається «прихована анексія» із залученням бойовиків та етнічних груп на місцях за домовленістю й під керівництвом держави, яка формально заперечує свою участь у дестабілізації етнополітичної ситуації.

Слід зазначити, що на Сході та Півдні України, на відміну від Криму, не обійшлося без жертв – тисячі людей загинули від рук російських диверсантів, місцевих сепаратистів під час сутичок, акцій протесту та проведення Антитерористичної операції. Українська влада та міжнародна спільнота неодноразово закликали російське керівництво припинити дестабілізацію етнополітичної ситуації в Україні. І політики, й експерти метою гібридної війни вважають не лише етнополітичну дезінтеграцію України, а й подальшу етнополітичну інтеграцію квазідержавних утворень на пострадянському просторі навколо Росії. За словами А. Яценюка, «найбільшою катастрофою нинішнього століття стало б відновлення Радянського Союзу під егідою президента Путіна» [5].

Росія не змогла запропонувати справді привабливий проект інтеграції пострадянським країнам, інакше вони добровільно взяли б участь у цьому процесі. Саме тому Російська Федерація наразі вдається до насильницької етнополітичної інтеграції, якій обов'язково передуює дезінтеграційний етап. Такий сценарій застосовувався й у Грузії: Росія спочатку підживлювала сепаратистські настрої в Абхазії та Південній Осетії, а згодом, у 2008 році, здійснила напад на її територію. Російсько-грузинська війна завершилася відокремленням Абхазії та Південної Осетії та проголошенням їх республіками. Хоча вони не приєдналися до РФ й досі залишаються в статусі невизнаних, світова спільнота офіційно вважає їх територією Грузії. Так само Росія сприяла дезінтеграції Молдови, політично, фінансово та військово підтримуючи невизнану Придністровську республіку.

Застосування всіх новітніх механізмів етнополітичної дезінтеграції незалежної держави (гібридної війни, сепаратизму, тероризму, окупації, анексії, пропаганди, інформаційного тиску) дістало продовження вже в Україні. А метою дезінтеграції нашої та інших пострадянських держав є економічне послаблення та блокування євроінтеграційних перспектив.

Етнополітичний конфлікт (гібридна війна на Сході України) – наслідок гіперболізації регіональних етнокультурних відмінностей та їхнього захоплення в межах регіональної етнонаціональної політики замість проведення загальнонаціональної політики консолідації.

Запобігти етнополітичним конфліктам має значення й водночас гнучка етнонаціональна політика держави.

Однак напрацюванню та реалізації єдиної, злагодженої загальнонаціональної етнополітики в Україні впродовж усіх років незалежності перешкождали регіональні відмінності. Тому знайти оптимальне співвідношення загальнонаціональних та регіональних інтересів у межах державної етнополітики політичній еліті України тривалий час не вдавалося [6].

Державна етнонаціональна політика України була консервативною, але вважалася ефективною з огляду на відсутність етнічних конфліктних ситуацій. Дестабілізаційний потенціал гібридної війни за участю Російської Федерації спонукає до боротьби за збереження територіальної цілісності, кардинального перегляду засад етнонаціональної політики та політики національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. *Картунов О. В.* Вступ до етнополітології: наук.-навч. посібник / О. В. Картунов. – К.: Ін-т економіки, управління та господарського права «Крок», 1999. – С. 215.
2. Опитування, проведені соціологічною групою «Рейтинг» у квітні 2013 року та грудні 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ratinggroup.com.ua/products/politic/data/entry/14092/>
3. Путин назвал Восток Украины «Новороссией» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://112.ua/politika/putin-nazval-yugo-vostok-ukrainy-novorossiey-50819.html/>
4. *Hoffman F.* Further Thoughts on Hybrid Threats / F. Hoffman // Small Wars Journal. – 2009. – P. 1–4.
5. Яценюк: Путін мріє відновити СРСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2014/04/140420_yatsenyuk_putin_ok.shtml
6. *Вітман К.* Суперечності загальнонаціональної та регіональної етнополітики в Україні / К. Вітман // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 9. – С. 57.

References

1. *Kartunov O. V.* (1999), *Vstup do etnopolitohii: nauk.-navch. posibnyk* [Introduction to Ethnopolitology: textbook], Kyiv: Instytut ekonomiky, upravlinnia ta hospodarskoho prava 'Krok'.
2. *Opytuvannia, provedeni sotsiolohichnoiu hrupoiu 'Reitynh' u kvitni 2013 roku ta hrudni 2010 roku* [Surveys conducted by sociological group 'Rating' in April 2013 and December 2010], available at: <http://www.ratinggroup.com.ua/products/politic/data/entry/14092>
3. *Putin nazval Vostok Ukrainy 'Novorossiei'* [Putin called the East of Ukraine 'Novorossieia'], available at: <http://112.ua/politika/putin-nazval-yugo-vostok-ukrainy-novorossiey-50819.html>
4. *Hoffman F.* (2009), 'Further Thoughts on Hybrid Threats', Small Wars Journal: 1–4.
5. *Iatseniuk: Putin mriie vidnovyty SRSR* [Iatseniuk: Putin wants to restore the Soviet Union], available at: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2014/04/140420_yatsenyuk_putin_ok.shtml
6. *Vitman K.* (2011), 'Superechnosti zahalnonatsionalnoi ta rehionalnoi etnopolityky v Ukraini' [Contradictions of national and regional ethnic policy in Ukraine], *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, 9: 57.